

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2022-33-06>

УДК 342.518

О. А. ГАНЖУК,

аспірант кафедри конституційного і муніципального права
юридичного факультету

e-mail: oleksiy.andreevich50@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1727-4801>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА КОМПАРАТИВНІ АСПЕКТИ КОНЦЕПТУ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ ЯК ОДНІЄЇ З ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ЗАСАД МУНІЦИПАЛЬНОЇ ВЛАДИ

АНОТАЦІЯ: *Вступ.* Статтю присвячено дослідженню сутності та особливостей демократії участі як однієї з політико-правових засад здійснення муніципальної влади. Визнання України як соціальної, демократичної та правової держави, а також встановлення євроінтеграційного курсу сприяє удосконаленню правових положень, які присвячені регламентуванню політичної активності громадян та, зокрема, демократії участі. У сучасному світі демократія участі виступає віддзеркаленням практичного позитивного європейського досвіду участі громадян у політико-управлінській сфері життя суспільства на місцевому рівні. Хоча, на перший погляд здається, що демократія участі є проявом виключно політичної активності, натомість, не всі форми громадської активності відносяться до демократії участі, рівнозначно як і демократія участі не обмежується виключно політичною сферою.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Автором вивчені існуючі підходи до тлумачення демократії участі, та надано власне визначення з виокремленням специфічних характеристик, серед яких: 1) залучення громадськості до управління державними та суспільними справами на місцевому рівні; 2) територіальна громада як найменша економічна одиниця демократії участі; 3) законодавчо закріплена процедура реагування органами державної влади на інститути демократії участі; 4) основа демократії участі – безпосередня громадська політична участь; 5) демократія участі є самостійною формою, поряд із прямою та представницькою демократіями. Виокремлено два чинники актуалізації демократії участі: 1) процес децентралізації публічної влади – реформою місцевого самоврядування; та 2) поширення інформаційних технологій та становлення суспільства як постіндустріального. Автором констатовано наступне: 1) на нормативному рівні закріплення демократії участі відсутнє; 2) у науковій літературі поряд з поняттям «демократія участі» зустрічаються також «локальна демократія», «інклюзивна демократія», «партисипативна демократія», які прийнято вважати синонімами; 3) у правовій доктрині відсутнє єдине розуміння поняття «демократія участі», що обумовлено чисельними поглядами вчених стосовно тлумачення даного поняття.

Висновки. Встановлено, що демократією участі є особлива форма демократії, ядром якої виступає безпосередня громадська політична участь громадян на рівні місцевого самоврядування, що сприяє належній реалізації муніципальної публічної влади. Звернено увагу, що під впливом інформаційних технологій (процес інформатизації), демократія участі набуває нового способу реалізації, який трансформується у електронну демократію участі, яка виступає однією зі складових цифрової демократії.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *місцеве самоврядування, демократія участі, інформаційні технології, електронна демократія, цифрова демократія, політична участь.*

Як цитувати: Ганжук О. А. Теоретико-правові та компаративні аспекти концепту демократії участі як однієї з політико-правових засад муніципальної влади *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право»*. 2022. Вип. 33. С. 60-69. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2022-33-06>

In cites: Ganzhuk O. A. Theoretical-legal and comparative aspects of the concept of participation democracy as one of the political-legal grounds of municipal authority *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series «Law»*, (33), P. 60-69. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2022-33-06> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. Визнання України як соціальної, демократичної та правової держави, а також встановлення євроінтеграційного курсу сприяє удосконаленню правових положень, які присвячені регламентуванню політичної активності громадян. Демократія, у буквальному значенні – влада народу, як основа розвитку сучасної держави, набуваючи нових, якісних характеристик, дає життя «молодшій сестрі» прямої та представницької демократії – демократії участі.

У сучасному світі демократія участі виступає віддзеркаленням практичного позитивного європейського досвіду участі громадян у політико-управлінській сфері життя суспільства на місцевому рівні. Хоча, на перший погляд здається, що демократія участі є проявом виключно політичної активності, натомість, не всі форми громадської активності відносяться до демократії участі,

Метою. Метою статті є визначення сутності та особливостей демократії участі як однієї з політико-правових засад здійснення муніципальної влади.

Виклад основного матеріалу. Міжнародне дослідження, згідно якого у 68 країнах світу виявили скептицизм мас щодо процесу демократичного правління і розчарування в його результатах [1], поставило проблеми демократизації на перше місце. Неможливість класичної прямої та представницької демократії забезпечити потребу та належну реалізацію прав громадян на участь у справах держави та суспільства обумовлює пошук нових форм демократії, які б могли фактично підкріпити ч. 1 ст. 5 Конституції України. В даному контексті політичним феноменом та новою філософською концепцією практичної демократії виступає демократія участі («локальна демократія», «інклюзивна демократія», «партисипативна демократія», які прийнято вважати синонімами).

Розвиток та поступове застосування різних форм участі населення в процесі прийняття управлінських рішень на місцевому рівні, зокрема на досвіді демократичних держав – Франції, Іспанії, ФРН, Канади, засвідчує широке поширення демократії участі. Основними Законами більшості європейських держав закріплені окремі прояви партисипативної демократії, зокрема, Німецькою федеральною конституцією

рівнозначно як і демократія участі не обмежується виключно політичною сферою.

Вказане свідчить про актуальність дослідження концепту демократії участі як однієї з політико-правових засад здійснення влади на місцях, з'ясування елементів та змістовного наповнення даного поняття, а також визначення специфічних особливостей механізму реалізації окремих форм демократії участі на українській площині.

Стан наукового дослідження теми. Дослідження демократії участі було предметом наукових праць Д.І. Дзвінчука, М.І. Попової, В.Ф. Нестеровича, Ю.Д. Древаля, В.А. Бортникова, Е.В. Мамонтова, О.А. Корнієвського, О.О. Чабана, А.А. Асанової, С.В. Федонюка та інших. Проте, незважаючи на значну кількість наукових доробків, окремі аспекти демократії участі залишаються малодослідженими, а тому потребують наукового переосмислення. організаційній діяльності громади передбачено широкі можливості для ініціативи – муніципальні референдуми (народна ініціатива та народне голосування) та місцеві ініціативи, є що постійним елементом місцевого політичного процесу; Федеральний конституційний закон Австрії, поруч з місцевими референдумами, місцеві ініціативи прямо не зазначає, але передбачає, що при зміні місцевих органів влади обов'язково враховується думка місцевих зацікавлених громад [14].

Актуалізацію демократії участі в Україні окремі дослідники пов'язують з процесом децентралізації публічної влади – реформою місцевого самоврядування, передбаченою Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади [2], що є одним із чинників формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян. На думку Н.В. Мішиної, важливість муніципальної реформи полягає в тому, що місцеве самоврядування посідає важливе місце у житті кожної демократичної держави, оскільки органи місцевого самоврядування є найбільш наближеними до населення, у зв'язку з чим на них покладено значну кількість повноважень, ефективне виконання яких підвищує рівень довіри населення до органів публічної влади та

сприяє його залученню до участі у вирішенні важливих питань на місцевому рівні [3, с. 126].

Основоположною телеологічною домікантою муніципальної реформи в Україні, за переконанням М.О. Баймуратова, виступає вирішення складного і суперечливого системного комплексу задач щодо забезпечення становлення і розвитку самоврядування територіальних громад, формування їх оптимальності в територіальному вимірюванні та спроможності, а також підвищення ефективності управління на місцях. Крім того, на думку вченого, муніципальна реформа сприяє зростанню можливостей для використання нових форм демократії, окрім демократії участі, серед яких: деліберативної (прийняття рішень через досягнення «морального консенсусу»), агрегативної (прийняття рішень через об'єднання переваг в соціальне рішення через голосування), агональної (прийняття загальних рішень шляхом оцінки ризиків і досягнення компромісів) тощо [4, с. 13].

Звертаючись до переконань інших дослідників, зацентруємо увагу на поширенні інформаційно-координаційних технологій та їх значення як підставу процесу актуалізації демократії участі. В умовах переходу від постіндустріального до інформаційного суспільства, останнє характеризується як якісно нова форма суспільного життя, важливе місце в якому відведено глобальним інформаційним технологіям, які в сукупності іменуються як цифрова трансформація, тобто процес втілення інформаційних технологій в найважливіших сферах життя суспільства для забезпечення належної життєдіяльності людини, суспільства, держави та їх взаємодії між собою, що виражаються в процесах інформатизації, роботизації, комп'ютеризації та діджиталізації [5]. На думку Й. Масуди, якщо в індустріальному суспільстві найбільш прогресивною формою правління була представницька демократія, то в інформаційному – такою буде демократія участі, тобто політика участі громадян, за якої управління здійснюватиметься самими громадянами [6, с. 10]. Підтримуючи таку позицію, Ю.О. Мелков зазначає, що в існуючих умовах інформаційного суспільства відбувається трансформація складових

елементів поняття «демократія». Так, у сучасному світі поняття «народу», «демосу», що складає першу частину терміна «демократія», поступово розширює свій зміст в ході еволюції людської культури, досягає своєї повноти та починає охоплювати все населення нашої планети. Такі ж зміни відбуваються й відносно поняття «влади» як другої складової поняття демократії. Влада в найбільш глибокому сенсі слова, як здатність щось робити, здатність виступати суб'єктом власної дії, здатність людини до творчості – становить основу для раціонального обґрунтування демократії участі, як водночас ідеалу соціально-політичного устрою та реально здійсненого стану справ [7, с. 72-73].

Поява демократії участі характеризує початок існування нової сучасної форми демократії, яка б у більшій мірі задовольняла інтереси суспільства, та гармонійно доповнювала пряму та представницьку демократію, не зливаючись з ними. Не дивлячись на те, що на законодавчому рівні тлумачення терміну «демократія участі» відсутнє, правові основи демократії участі в Україні визначені чисельними нормативно-правовими актами. Зокрема, Основним Законом закріплено наступні положення: 1) визнання народу єдиним джерелом влади, яка реалізується безпосередньо та через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ст. 5); 2) закріплення права громадян брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (ст. 38); 3) право громадян на мирне зібрання та проведення зборів, мітингів, походів та демонстрацій (хоча дана теза є досить спірною серед дослідників у частині віднесення до форм демократії участі) (ст. 39) [8]. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає основні форми прояву демократії участі – місцеві референдуми (ст. 7), громадські ініціативи щодо рішень влади з місцевих питань (ст. 9), збори громадян за місцем проживання (ст. 8), громадські слухання (ст. 13), органи самоорганізації населення (ст. 14) [9].

Деякі форми реалізації демократії участі передбачені підзаконними актами, зокрема: здійснення громадської експертизи

регламентовано Постановою КМУ «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» [10], особливості створення громадських рад та проведення консультацій з громадськістю закріплено Постановою КМУ «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [11] тощо. Окремо звернемо увагу на Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади, який Україна, ратифікувавши у 2014 році, взяла на себе зобов'язання реалізовувати заходи із забезпечення права участі у справах органу місцевого самоврядування (ч. 2 ст. 2), серед яких сприяння використанню інформаційно-комунікаційних технологій для здійснення права участі, а також забезпечення створення: 1) процедур залучення людей, які можуть включати консультаційні процеси, місцеві референдуми й звернення; 2) процедур доступу до офіційних документів, які є в розпорядженні місцевих органів влади; 3) заходів для задоволення потреб категорій осіб, які натрапляють на конкретні перешкоди в участі; 4) механізмів і процедур розгляду скарг і пропозицій стосовно функціонування місцевих органів влади та реагування на такі скарги й пропозиції [12]. Необхідність забезпечення права участі, згідно Пояснювальної записки до проекту Закону України «Про ратифікацію Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування» обумовлено тим, що без урахування особистої думки кожного рішенням місцевої ради не вистачає легітимності, а активна участь місцевих жителів у громадських справах дасть відчуття належності до спільноти як до місця, де люди бажають жити і працювати сьогодні і в майбутньому [13].

Відсутність єдиного нормативно визначеного змісту поняття «демократія участі» сприяє чисельній варіації його тлумачення у правовій доктрині. Так, О.О. Чабаном звернено увагу, що демократію участі необхідно розцінювати як відповідь на сукупність новітніх викликів і парадоксів представницької демократії, політичний процес якої переважно проходить на електоральній та парламентській сценах [14, с.

84]. Л.Р. Кіндрат, розмірковуючи стосовно демократії участі, іменує її особливим різновидом суспільного ладу, за якого громадяни беруть активну участь у процесі прийняття рішень, що є найближчим до ідеї про демократію як «правління народу» і вимагає широкої участі громадськості [15, с. 16]. Автор «Посібника з розвитку громад» І.М. Абрам'юк характеризує демократію участі як такий вид демократії, який передбачає безпосередню участь членів територіальної громади в управлінні громадою (або: громадян – в управлінні державою), тобто у процесах підготовки, ухвалення управлінських рішень та контролю їх реалізації. На його думку, вона є найдосконалішою формою демократії, адже забезпечує безпосередню участь громадян у прийнятті управлінських рішень як на державному, так і на місцевому рівнях [16, с. 4]. Таким чином, демократією участі є сучасна форма демократії, яка максимально зосереджена на забезпеченні участі громадян в управлінні публічними справами на рівні муніципалітету.

Ключовим поняттям в концепті демократії участі виступає саме участь. При чому значення має не будь-яке волевиявлення, а тільки громадська (що здійснюється членами територіальної громади) політична (що має на меті вплинути на процес прийняття політичних рішень) участь, що реалізується у громадянському суспільстві, яке володіє активною правосвідомістю та правовою культурою. Порівнюючи політичну участь, професійну політичну діяльність та політичну поведінку, В.І. Бортніков доходить висновку, що вони є різними проявами політичної активності, які не слід змішувати, оскільки вони характеризують як її якісні характеристики, форми здійснення, так і ступінь залучення індивіда до політики [17, с. 3]. Л.О. Кияшко визначає політичну активність як функціональний прояв особистості в політичній діяльності, яка, у свою чергу, упорядковується самим суб'єктом. Стаючи суб'єктом владних відносин, особистість вибудовує власну систему політичних дій, структуруючи її певним чином, але відповідно до вимог політичної системи і власної політичної культури [18, с. 8]. На думку А.І. Драшкович, на сучасному етапі політична участь, як чинник владних відносин розцінюється неоднозначно. Одні дослідники

вважають, що розширення демократичної участі - це надійний шлях легітимізації політичної влади, усунення насильства при розв'язанні політичних проблем і якісний засіб поставити у належні рамки конкуренцію між різними партіями. Інші вбачають у надмірному розширенні політичної участі загрозу демократичним інститутам. Вважають, що політичну участь громадян слід звести до мінімуму, щоб зберегти знаряддя прийняття рішень у руках тих, хто більш інформований і ефективніше підтримує демократичні цінності [19, с. 105].

Аналізуючи різноманітність підходів до визначення поняття «демократія участі» та окремі аспекти його специфіки, доходимо висновку, що демократією участі є особлива форма демократії, ядром якої виступає безпосередня громадська політична участь громадян на рівні місцевого самоврядування, що сприяє належній реалізації муніципальної публічної влади. У цьому контексті виокремлюємо наступні ознаки вказаного явища: 1) демократія участі характеризується залученням громадськості до управління державними та суспільними справами на місцевому рівні; 2) економічною одиницею демократії участі є територіальна громада; 3) форми демократії участі мають законодавчо закріплену процедуру реагування органами державної влади (на відміну від тих, що не є проявами демократії участі); 4) демократія участі можлива лише в громадянському суспільстві, основою чого є ініціатива громадськості – безпосередня громадська політична участь; 5) демократія участі є самостійною формою, поряд із прямою та представницькою демократіями.

Враховуючи теперішню тенденцію інформатизації, у сучасному світі все частіше поряд з демократією участі зустрічаються поняття «електронна демократія» та «цифрова демократія», що зумовлює дослідити аспект їх співвідношення між собою.

Електронна демократія є один із елементів електронного урядування та «демократичною» складовою побудови інформаційного суспільства. Поняття «електронна демократія» розглядають з позиції широкого та вузького підходів. У вузькому розумінні електронна демократія означає застосування інформаційних технологій для забезпечення (електронного супроводу) прав громадян.

Натомість у широкому розумінні електронна демократія передбачає залучення громадян за допомогою сучасних інформаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань, що дає можливість вплинути на позицію органу влади [20, с. 5]. Концепцією розвитку електронної демократії в Україні поняття електронної демократії визначено як форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах. При цьому, найбільш поширеними інструментами електронної демократії як на загальнодержавному так і на місцевому рівнях, згідно згаданої Концепції, є електронні консультації, електронні петиції, електронні звернення, бюджети участі (громадські бюджети) [21]. Таким чином, конкретизуємо, що електронна демократія більшою мірою стосується форм прямої демократії, та тлумачиться як реалізація за допомогою інформаційних технологій влади народу через інститути прямої демократії.

Характеризуючи демократію участі в контексті інформаційних технологій, Б. Барбер доходить висновку, що демократія участі прийде на зміну представницькій, скасує як представництво політичних професіоналів, так і правління експертів і бюрократів [22]. Підтримуючи позицію вченого, зазначимо, що завдяки такій властивості, як прозорість та безпосередність, демократія участі, на відміну від представницької, забезпечує безпосередню участь громадян у справах муніципалітету через відповідні механізми, а на відміну від прямої демократії, якій також властива безпосередня участь, робить цю участь більш частішою, а значить – дієвішою (адже чи можна вважати, що громадяни дійсно здійснюють реальне управління державними справами, якщо вони, загалом кажучи, один раз на п'ять років кидають бюлетень до виборчої скриньки? – Авт.). При цьому, враховуючи реалізацію місцевої активності громадян за допомогою інформаційних технологій, доречним буде трансформувати поняття демократії участі в електронну демократію участі. На підтвердження даної тези, Концепція цифрової партисипації

Вінницької міської об'єднаної територіальної громади на 2019–2025 роки, характеризуючи форми демократії участі, апелює поняттями «цифрова партисипація», «електронна участь» та «інструменти електронної участі» [23].

Що стосується цифрової демократії, то зазначимо відсутність єдиного підходу до співвідношення понять цифрова демократія та електронна демократія. Так, М.С. Міхровська стверджує, що терміни «електронна демократія» та «цифрова демократія» є тотожними і взаємозамінними [24, с. 41]. О. Карпенко, О. Левченко та С. Сакалош сходяться на позиції, що «електронна демократія» та «цифрова демократія» не є тотожними поняттями, оскільки цифрова демократія, на відміну від електронної, потребує ухвалення «системних правових документів, які б визначали ключові пріоритети, а також запровадження сталих інституцій та процесів, які б займались

впровадженням новітніх цифрових інструментів. Цифрова демократія, на відміну від електронної, на місцевому рівні повинна мати більш широкий практичний вимір, з метою підвищення рівня довіри громадян до влади, особливо у міжвиборчий період, як на рівні міського голови, міської ради, окремих депутатів, а також і на рівні інших інституцій об'єднаних територіальних громад» [25, с. 112]. Таким чином, виникає запитання, як вони співвідносяться? На нашу думку, поняття «електронна демократія» та «цифрова демократія», співвідносяться як частина та ціле. Під впливом процесу інформатизації, безпосередня демократія набуває нового способу реалізації та трансформується у електронну демократію, демократія участі – у електронну демократію участі, які у сукупності утворюють цифрову демократію, що детально зображено нижче у схемі 1.

Схема 1. Цифрова демократія

Висновок. Демократією участі є особлива форма демократії, її центральним елементом виступає безпосередня громадська політична участь громадян на рівні місцевого

самоврядування, що сприяє належній реалізації муніципальної публічної влади. Окремі дослідники пов'язують виникнення демократії участі з процесом децентралізації

публічної влади – реформою місцевого самоврядування, що є одним із чинників формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. На думку інших, підставою процесу актуалізації демократії участі стали інформаційні технології. Досліджуючи поняття «демократія участі», констатуємо наступне: 1) на нормативному рівні закріплення даного терміну відсутнє; 2) у науковій літературі поряд з поняттям «демократія участі» зустрічаються також «локальна демократія», «інклюзивна демократія», «партисипативна демократія», які прийнято вважати синонімами; 3) у правовій доктрині відсутнє єдине розуміння поняття «демократія участі», що обумовлено чисельними поглядами вчених стосовно тлумачення даного поняття.

Специфічними характеристиками демократії участі є наступні: 1) залучення громадськості до управління державними та суспільними справами на місцевому рівні; 2) територіальна громада як найменша економічна одиниця демократії участі; 3) законодавчо закріплена процедура реагування органами державної влади на інститути демократії участі; 4) основа демократії участі – безпосередня громадська політична участь; 5) демократія участі є самостійною формою, поряд із прямою та представницькою демократіями. Під впливом інформаційних технологій (процес інформатизації), демократія участі набуває нового способу реалізації та трансформується у електронну демократію участі, яка виступає однією зі складових цифрової демократії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Voice of the People 2006: What the World Thinks on Today's Global Issues. A Gallup International Survey. Montreal: Transcontinental, 2006. 160 p.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.01.2022 р.).
3. Мішина Н.В. Муніципальна реформа в Україні: стан і перспективи. Юридичний журнал «Право України». 2018. № 4. С. 126-138.
4. Децентралізація публічної влади в Україні у контексті зарубіжного досвіду та євроінтеграційних процесів: колективна монографія / За наук. ред. проф. О. В. Батанова, доц. Р. Б. Бедрія ; передмова академіка НАН України Ю. С. Шемшученка. Львів : СПОЛОМ, 2021. 388 с.
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/ed20180117#n20> (дата звернення: 18.01.2022 р.).
6. Masuda I. The Information Society as Post-Industrial Society / I. Masuda. – Washington: World Future Society, 1981. 171 p.
7. Мелков Ю.О. Філософія демократії: ідеальний вимір і динаміка розвитку. Наукові праці МАУП. 2017. № 52 (1). С. 64-74.
8. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Дата оновлення: 01.01.2020 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 18.01.2022 р.).
9. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Дата оновлення: 30.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 18.01.2022 р.).
10. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 р. № 976. Дата оновлення: 19.03.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.01.2022 р.).
11. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996. Дата оновлення: 07.05.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.01.2022 р.).
12. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади: Міжнародний документ від 16.11.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_946#Text (дата звернення: 18.01.2022 р.).

13. Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про ратифікацію Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування” URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GG02L00A.html (дата звернення: 18.01.2022 р.).
14. Чабан О.О. Демократія участі як якісний вимір політичної системи. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, серія „Питання політології”. 2011. № 984. с. 83-89.
15. Кіндрат Л.Р. Концептуальні засади та сутнісні характеристики демократії участі. Вісник НАДУ при Президентові України. Серія “Державне управління”. 2017. № 1. С. 13-20.
16. Посібник з розвитку громад. Демократія участі: механізми громадської участі на місцевому, регіональному та національному рівнях. За ред. Абрам’юка І. К. 2014. 51 с.
17. Бортніков В.І. Політична участь і демократія: українські реалії : монографія. Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. 524 с.
18. Кияшко Л.О. Психологічні детермінанти політичної участі молоді. Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені П. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка, В. Д. Потапової. Київ, 2008. Т. XV, ч. 1. 458 с.
19. Драшкович А.І. Політична участь громадян у процесі прийняття владних рішень в умовах перехідного суспільства: дис. ... к.п.н. / 23.00.02 – політичні науки / Одеса. 2012. 226 с.
20. Електронна демократія : навч. посіб. / Н.В. Грицяк, С.Г. Соловійов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н.В. Грицяк. К.: НАДУ, 2015. 66 с.
21. Концепція розвитку електронної демократії в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 року № 797-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80> (дата звернення: 18.01.2022).
22. Барбер Б. Сильна демократія: політика учасницького типу. Демократія: Антологія. К.: Смолоскип, 2005. С. 254 - 262.
23. Про затвердження Концепції цифрової партисипації Вінницької міської об’єднаної територіальної громади на 2019-2025 роки: Рішення Вінницької міської ради від 26.04.2019 р. № 1730. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2019/%E2%84%961730%2026-04-2019.pdf> (дата звернення: 18.01.2022р.).
24. Міхровська М.С. Цифрова деократія в сучасному вимірі. Current Strategies in Academic Research: Conference Proceedings of the 1st International Conference, July 16, 2021. Melbourne, Australia, Primedia elaunch LLC, p. 78. С. 38-44.
25. Карпенко О., Левченко О., Сакалош С. Партисипативні трансформації на місцевому рівні: електронна та цифрова демократія. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Одес. регіон. ін-ту держ. упр. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2019. Вип. 1 (77). С. 111–115.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2022

Стаття рекомендована до друку 30.04.2022

O. A. GANZHUK,

graduate student of the Department of Constitutional and Municipal Law
Faculty of Law,

e-mail: oleksiy.andreevich50@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1727-4801>

V.N. Karazin Kharkiv National University,
4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

THEORETICAL-LEGAL AND COMPARATIVE ASPECTS OF THE CONCEPT OF PARTICIPATION DEMOCRACY AS ONE OF THE POLITICAL-LEGAL GROUNDS OF MUNICIPAL AUTHORITY

ANNOTATION: *Introduction.* The article deals with the study of the essence and features of participatory democracy as one of the political and legal foundations of municipal power. Recognition of Ukraine as a social, democratic and legal state, as well as the establishment of a European integration course contributes to the improvement of legal provisions dedicated to the regulation of political activity of citizens and, in particular, participatory democracy. In today's world, participatory democracy is a reflection of the practical positive European experience of citizen participation in the political and managerial sphere of society at the local level. Although, at first glance, participatory democracy seems to be a manifestation of purely political activity, not all forms of public activity belong to participatory democracy, just as participatory democracy is not limited to the political sphere.

Summary of the main research results. The author studies the existing approaches to the interpretation of participatory democracy, and provides his own definition with the identification of specific characteristics, including: 1) public involvement in the management of state and public affairs at the local level; 2) territorial community as the smallest economic unit of participatory democracy; 3) the procedure for the response of public authorities to the institutions of participatory democracy is enshrined in law; 4) the basis of participatory democracy - direct public political participation; 5) participatory democracy is an independent form, along with direct and representative democracies. Two factors of actualization of participatory democracy are singled out: 1) the process of decentralization of public power - the reform of local self-government; and 2) the spread of information technology and the emergence of society as a post-industrial. The author states the following: 1) at the normative level there is no consolidation of democracy of participation; 2) in the scientific literature, along with the concept of "participatory democracy" there are also "local democracy", "inclusive democracy", "democracy of participation", which are considered synonymous; 3) in the legal doctrine there is no common understanding of the concept of "participatory democracy", which is due to the numerous views of scholars on the interpretation of this concept.

Conclusions. It has been established that participatory democracy is a special form of democracy, the core of which is the direct public political participation of citizens at the level of local self-government, which contributes to the proper implementation of municipal public authority. It is noted that under the influence of information technology (informatization process), participatory democracy is gaining a new way of implementation, which is being transformed into e-participatory democracy, which is one of the components of digital democracy.

KEY WORDS: *local government, participatory democracy, information technology, e-democracy, digital democracy, political participation.*

REFERENCES

1. Voice of the People 2006: What the World Thinks on Today's Global Issues. A Gallup International Survey. Montreal: Transcontinental, 2006. 160 p.
2. On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 01.04.2014 p. № 333-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (access date: 18.01.2022). (In Ukrainian)
3. Mishina NV Municipal reform in Ukraine: state and prospects. Legal Journal "Law of Ukraine". 2018. № 4. pp. 126–138. (In Ukrainian)
4. Decentralization of public power in Ukraine in the context of foreign experience and European integration processes: a collective monograph / Za nauk. ed. prof. OV Batanova, Assoc. RB Bedria; foreword by Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine Yu. S. Shemshuchenko. Lviv: SPOLOM, 2021. 388 p. (In Ukrainian)
5. On approval of the Concept of development of the digital economy and society of Ukraine for 2018-2020 and approval of the action plan for its implementation: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 17.01.2018 p. № 67-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/ed20180117#n20> (access date: 18.01.2022). (In Ukrainian)
6. Masuda I. The Information Society as Post-Industrial Society / I. Masuda. - Washington: World Future Society, 1981. 171 p.
7. Melkov YO Philosophy of democracy: the ideal dimension and dynamics of development. Scientific works of IAPM. 2017. № 52 (1). Pp. 64-74. (In Ukrainian)
8. Constitution of Ukraine: adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996. Date of update: 01.01.2020 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (application date: 18.01.2022). (In Ukrainian)
9. On local self-government in Ukraine: Law of Ukraine of 21.05.1997 № 280/97-VR. Date of update: 30.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (access date: 18.01.2022). (In Ukrainian)
10. On approval of the Procedure for facilitating the public examination of the activities of executive bodies: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 05.11.2008 p. № 976. Date of update: March 19, 2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text> (access date: 18.01.2022). (In Ukrainian)
11. On ensuring public participation in the formation and implementation of public policy: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 03.11.2010 p. № 996. Date of update: 07.05.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text> (access date: 18.01.2022). (In Ukrainian)
12. Additional Protocol to the European Charter of Local Self-Government on the Right to Participate in Local Government Affairs: International document of 16.11.2009 p. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_946#Text (access date: 18.01.2022). (In Ukrainian)
13. Explanatory Note to the Draft Law of Ukraine "On Ratification of the Additional Protocol to the European Charter of Local Self-Government on the Right to Participate in the Affairs of Local Self-Government Bodies" URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GG02L00A.html (date appeal: 18.01.2022). (In Ukrainian)

14. Chaban O.O. Participatory democracy as a qualitative dimension of the political system. Bulletin of VN Karazin KhNU, series "Questions of Political Science". 2011. № 984. p. 83-89. (In Ukrainian)
15. Kindrat L.R. Conceptual principles and essential characteristics of participatory democracy. NAPA Bulletin under the President of Ukraine. Public Administration Series. 2017. № 1. pp. 13–20. (In Ukrainian)
16. Community Development Guide. Democracy of participation: mechanisms of public participation at the local, regional and national levels. For the order. Abramyuk IK 2014. 51 p. (In Ukrainian)
17. Bortnikov VI Political participation and democracy: Ukrainian realities: monograph. Lutsk: RVV "Tower" Volyn. State University. Lesya Ukrainka, 2007. 524 p. (In Ukrainian)
18. Kiyashko L.O. Psychological determinants of youth political participation. Actual problems of psychology: coll. Science. P. Kostyuk Institute of Psychology, Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine / ed. SD Maksymenko, VD Potapova. Kyiv, 2008. Volume XV, part 1. 458 p. (In Ukrainian)
19. Drashkovich AI Political participation of citizens in the process of making power decisions in a transitional society: dis. ... Ph.D. / 23.00.02 - political sciences / Odessa. 2012. 226 p. (In Ukrainian)
20. Electronic democracy: textbook. way. / H.B. Grytsyak, SG Соловьев; for the head ed. Dr. of Science from the state. manager, prof. N.V. Grytsyak. K.: NAPA, 2015. 66 p. (In Ukrainian)
21. The concept of development of e-democracy in Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 8, 2017 № 797-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80> (appeal date : 18.01.2022). (In Ukrainian)
22. Barber B. Strong democracy: participatory politics. Democracy: An Anthology. K.: Smoloskip, 2005. S. 254 - 262. (In Ukrainian)
23. On approval of the Concept of digital participation of the Vinnytsia City United Territorial Community for 2019-2025: Decision of the Vinnytsia City Council of April 26, 2019 № 1730. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2019/%E2%84%961730%2026-04-2019.pdf> (application date: 18.01.2022). (In Ukrainian)
24. Mikhrovskaya MS Digital democracy in the modern dimension. Current Strategies in Academic Research: Conference Proceedings of the 1st International Conference, July 16, 2021. Melbourne, Australia, Primedia elaunch LLC, p. 78. pp. 38-44. (In Ukrainian)
25. Karpenko O., Levchenko O., Sakalosh S. Participatory transformations at the local level: electronic and digital democracy. Actual problems of public administration: coll. Science. Ave. Odessa. region. in the state. упр. Odessa: ORIDU NADU, 2019. Issue. 1 (77). Pp. 111–115. (In Ukrainian)

The article was received by the editors 11.04.2022

The article is recommended for printing 30.04.2022